

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ
ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ**

Ερ. Φ.: 164

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20-22
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426
Email : tmnpke@culture.gr

ΠΡΟΣ: **Βουλή των Ελλήνων**
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Δημήτριο Κρεμαστινό
2. Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και
Θρησκευμάτων

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 1913/26.9.2018 Ερώτηση με θέμα:
«Αποκατάσταση ζημιών από το σεισμό σε ναούς και τεμένη της Κω»

Σχετικό: Το με αρ. πρωτ. 194210/Φ1 ΕΞ 162624 εις/14.11.2018 έγγραφο του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων – Τμήμα Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, με το οποίο μας διαβιβάστηκε η ως άνω Ερώτηση.

Σε απάντηση της με αριθμ. Πρωτοκόλλου 1913/26.9.2018 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Δημήτριου Κρεμαστινού και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες Υπηρεσίες, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Μετά τον σεισμό της 21^{ης} Ιουλίου 2017 που έλαβε χώρα στην νήσο Κω, οι αρμόδιες Υπηρεσίες του ΥΠ.ΠΟ.Α. Εφορεία Αρχαιοτήτων Δωδεκανήσου και Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (ΔΑΒΜΜ) κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις εκτενέστατες ζημιές που υπέστησαν τα μνημεία αρμοδιότητάς της. Από την επόμενη μέρα πραγματοποιήθηκαν αυτοψίες κατά προτεραιότητα στους οργανωμένους και επισκέψιμους αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία της πόλης προκειμένου να διαπιστωθεί και να εκτιμηθεί το μέγεθος της βλάβης, τόσο στα κτήρια όσο και στα εκθέματα, και να προγραμματιστούν οι ενέργειες για την κατά το δυνατόν ταχύτερη αποκατάστασή τους.

Συγκεκριμένα, έγιναν αυτοψίες στην αναστηλωμένη Ρωμαϊκή Οικία, τις αποθήκες Χατζηνεπά, το αναστηλωμένο νότιο τμήμα της Αρχαίας Αγοράς, τις Μεσαιωνικές οχυρώσεις της οδού Ιπποκράτους, το τέμενος του Ντεφτερντάρ στην πλατεία Ελευθερίας, στην Πύλη του Φόρου, το Αρχαιολογικό Μουσείο, το τέμενος Γαζή Χασάν Πασά στην πλατεία Πλατάνου, το Μεσαιωνικό Κάστρο Νερατζιάς. Για προληπτικούς λόγους αποφασίστηκε η προσωρινή διακοπή λειτουργίας του Κάστρου Νερατζιάς, του Αρχαιολογικού Μουσείου και της αναστηλωμένης Ρωμαϊκής Οικίας, ενώ ο αρχαιολογικός χώρος του Ασκληπιείου παρέμεινε ανοιχτός, εφόσον δεν διαπιστώθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα. Το επιτελείο του ΥΠΠΟΑ βρισκόταν σε συνεχή συνεννόηση με κλιμάκιο του ΥΠΟΜΕΔΙ αλλά και τοπικούς φορείς, ενώ συμμετείχε σε συσκέψεις, σχετικά με την προστασία των αρχαιοτήτων.

Με εξειδικευμένο συνεργείο τεχνιτών από τη Ρόδο με την εποπτεία πολιτικού μηχανικού εφαρμόστηκαν μέτρα υποστήριξης και αντιστήριξης σε ορισμένα μνημεία της πόλης (μεσαιωνικές οχυρώσεις, πύλη του Φόρου) ενώ καθ' όλη τη διάρκεια εκπρόσωποι της Εφορείας παρακολουθούσαν και έδιναν οδηγίες στην απομάκρυνση και φύλαξη σε αποθηκευτικούς χώρους του δομικού υλικού των τμημάτων των μνημείων που είχαν καταρρεύσει. Πράγματι, μετά την απομάκρυνση, συντήρηση και επανατοποθέτηση ορισμένων εκθεμάτων που υπέστησαν βλάβες μικρής κλίμακας, η Ρωμαϊκή Οικία και το

Αρχαιολογικό Μουσείο λειτούργησαν άμεσα, έγιναν διευθετήσεις και περισχοινίσσεις σε αρχαιολογικούς χώρους της πόλης ενώ έγινε ανακατανομή του φυλακτικού προσωπικού.

Αμέσως συντάχθηκε κατάλογος των πληγέντων μνημείων με φωτογραφίες και σύντομη περιγραφή του εύρους των ζημιών και συνοπτικός προϋπολογισμός του κόστους αποκατάστασης και εκθέσεις αυτοψιών των συντηρητών της Εφορείας για τη κατάσταση διατήρησης των εκθεμάτων στο Αρχαιολογικό Μουσείο και στη Casa Romana. Εντός σύντομου χρονικού διαστήματος λήφθηκαν και τα πρώτα σωστικά μέτρα (υποστήριξη και αντιστήριξη των ετοιμόρροπων τμημάτων) για την εξασφάλιση των μνημείων από μελλοντικές καταρρεύσεις και την αποκατάσταση της εικόνας τους.

Οι προτάσεις αποκατάστασης περιλάμβαναν όλα τα μνημεία που υπέστησαν ζημιές και καλύπτουν ένα μεγάλο ιστορικό φάσμα από τους αρχαίους χρόνους μέχρι και σήμερα. Σημαντικό στοιχείο στην κοστολόγηση αποτέλεσε και το γεγονός της εξασφάλισης των μνημείων με την ενίσχυση του υπεδάφους (εδαφομηχανικές μελέτες - ειδικές κατασκευές) γεγονός που θεωρείται άκρως απαραίτητο, αφού σημαντικός παράγοντας της μεγάλης καταπόνησης που υπέστησαν τα μνημεία εντός πόλεως Κω ήταν το έδαφος το οποίο συνίσταται από αλλουβιακές αποθέσεις και παρουσίασε επικίνδυνα φαινόμενα ρευστοποίησης.

Αναλυτικά οι προτεινόμενες ενέργειες και επεμβάσεις αφορούσαν:

- Την εκπόνηση των απαιτούμενων μελετών
- Τις εργασίες αποκατάστασης με την πρόσληψη του απαραίτητου εργατοτεχνικού προσωπικού, αφού η σπουδαιότητα των χώρων και των μνημείων επιβάλλει την υλοποίηση των εργασιών με τη μέθοδο της αυτεπιστασίας.

- Την προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού
- Διάφορες μικροαναθέσεις

Όσον αφορά τη χρηματοδότηση των αποκαταστάσεων των πληγέντων μνημείων μέσω του Υπουργείου Οικονομίας συντάχθηκε κατάλογος των μνημείων με καταγραφή των προβλημάτων, προτεινόμενες ενέργειες, επεμβάσεις προϋπολογισμού ύψους 49.170.000€ και τεκμηρίωση των δαπανών, αλλά δυστυχώς το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρεί επιλέξιμες δαπάνες όσες αφορούν μόνο στην προστασία των μνημείων από περαιτέρω υποβάθμιση και όχι την αναστήλωσή τους.

Ωστόσο εξασφαλίστηκε το ποσό του 1.200.000 € σε βάθος τριών ετών (2018-2021) μέσω του προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων για την αποκατάσταση των ζημιών σε συγκεκριμένα μνημεία που βρίσκονται μέσα στον πολεοδομικό ιστό της πόλης (αναστήλωση αρχαίων μνημείων Κω στην Αρχαία Αγορά και στην περιοχή Βωμού του Διονύσου και επιλεγμένων μνημείων στο Δυτικό Αρχαιολογικό χώρο καθώς και αναστήλωση των μεσαιωνικών οχυρώσεων κατά μήκος της οδού Ιπποκράτους και πύλης Φόρου)

Μόλις πριν λίγες ημέρες κοινοποιήθηκε στην ΕΦΑ Δωδεκανήσου η Απόφαση "Οικονομικής ενίσχυσης από το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τ.Α.Ε.Ε.) για την αποκατάσταση των ζημιών από το σεισμό της 21.7.2017 στο νησί της Κω" του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης (αρ. πρωτ. 127857-29.11.2018) και η Εφορεία, αφού συμπληρώσει εκ νέου τον αντίστοιχο πίνακα, θα τον υποβάλει. Αφορά σε χρηματοδότηση ύψους άνω των 2.000.000€ που όμως μέρος θα διατεθεί σε μνημεία αρμοδιότητας του ΥΠΠΟΑ.

Η Διεύθυνση Αναστήλωσης Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων (ΔΑΒΜΜ) στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της προέβη στη σύνταξη Τεχνικών Εκθέσεων για την άρση της ετοιμορροπίας για τα παρακάτω μνημεία:

Παλαιοχριστιανικό Βαπτιστήριο: Συντάχθηκε τεχνική έκθεση λήψης άμεσων μέτρων υποστήλωσης των τεταρτοσαφαιρίων η οποία εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΑΒΜΜ/ΤΜΒΜΜ/314411/ 30367/2465/576/4.8.2017 Απόφαση.

Ι. Ν. Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στην Αγορά: Συντάχθηκε τεχνική έκθεση άμεσων μέτρων υποστήλωσης, καθώς και προστασίας της δυτικής όψης για την αποφυγή εισροής όμβριων η οποία εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. ΥΠΠΟΑ/ΓΔΑΜΤΕ/ΔΑΒΜΜ/ΤΜΒΜΜ/328492/31882/2541/596/17.8.2017 Απόφαση.

Στη συνέχεια εκτελέστηκε από τη ΔΑΒΜΜ το έργο «ΑΜΕΣΑ ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΣΗΣ ΕΤΟΙΜΟΡΡΟΠΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΩ: α) του ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΒΑΠΤΙΣΤΗΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ, στη θέση ΕΠΤΑ ΒΗΜΑΤΑ και β) του Ι. ΝΑΟΥ ΑΓΙΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΙ ΕΛΕΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΓΟΡΑ» με

συμβατικό προϋπολογισμό 34.047,00€ (με ΦΠΑ), με χρηματοδότηση από το πρόγραμμα «Επείγουσες Στερεωτικές και αναστηλωτικές εργασίες (πκ 1960ΣΕ01400001)» ΣΑΕ 514 - 2014ΣΕ51400000, το οποίο ολοκληρώθηκε την 1^η Δεκεμβρίου 2017.

Για τα κατωτέρω μνημεία κατόπιν των αυτοψιών που διενεργήθηκαν σας ενημερώνουμε για τα εξής:

Οχύρωση Μεσαιωνικής Πόλης: Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της μεσαιωνικής Οχύρωσης συντάχθηκε τεχνική έκθεση από υπαλλήλους της ΔΑΒΜΜ, αλλά δεν ολοκληρώθηκε η έγκρισή της επειδή ανέλαβε τελικά η ΕΦΑ Δωδεκανήσου την εκτέλεση των εργασιών αντιστήριξης και υποστύλωσης.

Τέμενος Ντεφτερντάρ: Με το σεισμό επλήγη σοβαρά και συγκεκριμένα έγινε κατάρρευση του κορμού του μιναρέ από την στάθμη της στέγης του τεμένους και επάνω καθώς και του προπύλου της ανατολικής κλίμακας. Παρουσιάστηκαν ρηγματώσεις στα τύμπανα των τόξων καθώς και μετακινήσεις των περιθυρωμάτων των παραθύρων. Η κρίση παρουσίασε σοβαρότατα προβλήματα στατικότητας αφού έγινε μετακίνηση της ανωδομής προς τα ανατολικά με αποτέλεσμα να έχουν διαρραγεί τα τύμπανα μεταξύ των τόξων.

Με φροντίδα της αρμόδιας ΕΦΑ έγινε από το Δήμο απομάκρυνση των πεσμένων λίθων από τη στέγη του τζαμιού και από τον περιβάλλοντα χώρο. Στην αυτοψία παρέστη ο Προέδρος του Βακουφίου, ο οποίος δεσμεύτηκε να υποβάλλει τεχνική έκθεση που θα προτείνεται είτε η αποσυναρμολόγηση, φύλαξη και επαναχρησιμοποίηση των υλικών, για την κρίση, είτε άμεσα μέτρα υποστύλωσης και αντιστήριξης.

Σε ότι αφορά στο κτίριο του τζαμιού δεσμεύτηκε να υποβάλλει τεχνική έκθεση για τον έλεγχο στατικής επάρκειας του μνημείου από εξειδικευμένους μελετητές. Τέλος για την αποκατάσταση του μνημείου απαιτείται η εκπόνηση πλήρους μελέτης.

Τέμενος Λότζιας (Γαζή Χασάν Πασά): Με το σεισμό δημιουργήθηκαν τα εξής προβλήματα :

Αποδιοργάνωση της βάσης του μιναρέ και καταρρεύσεις στη βόρεια πλευρά στην ίδια περιοχή. Απόκλιση του μιναρέ από την κατακόρυφο. Αποδιοργάνωση της τοιχοποιίας του τεμένους στη βορειοδυτική γωνία του στην περιοχή που εφάπτεται με τον μιναρέ. Αποδιοργάνωση των θολιτών των ανακουφιστικών τόξων, μετακινήσεις των πλαισίων των παραθύρων και θραύσεις των υπερθύρων σε μεγάλο αριθμό των παραθύρων. Εκτεταμένες ρηγματώσεις στο εσωτερικό. Η κρίση έχει καταπέσει.

Κατά την αυτοψία δόθηκαν οδηγίες στην αρμόδια ΕΦΑ από την ΔΑΒΜΜ για τον άμεσο αποκλεισμό του χώρου, την απομάκρυνση των πεσμένων λίθων από τον περιβάλλοντα χώρο, την αποσυναρμολόγηση της κρίσης με προσοχή.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων Αρχιτέκτων Μηχανικός εκπρόσωπος του Βακουφίου, κατά τη διάρκεια της αυτοψίας δεσμεύτηκε για την υποβολή Τεχνικής Έκθεσης άρσης επικινδυνότητας του Μιναρέ, δια της μεθόδου είτε της καταβίβασης είτε της κατασκευής ικριώματος βαρέως τύπου.

Τέλος για την αποκατάσταση συνολικά του μνημείου απαιτείται η επικαιροποίηση της αρχιτεκτονικής μελέτης η οποία έχει εκπονηθεί με φροντίδα του Βακούφ και εγκριθεί από τη ΔΑΒΜΜ. Απαιτείται επιπλέον η σύνταξη στατικής μελέτης, καθώς και η σύνταξη μελέτης αποκατάστασης και για την παρακείμενη κρίση.

Τα ανωτέρω τεμνή ανήκουν στον Οργανισμό διαχείρισης Βακούφ της Κω το οποίο θα επιληφθεί για τις απαραίτητες ενέργειες.

Κάστρο της Κω (Νερατζιάς): Στο κάστρο εμφανίζονται έντονα προβλήματα όπως καταρρεύσεις σε πύργους, στις επάλξεις των περιμετρικών τειχών και ρηγματώσεις στα τείχη. Επιπλέον παρουσιάστηκαν έντονες ρηγματώσεις – διακλάσεις στον περίδρομο του εξωτερικού περιβόλου του κάστρου γεγονός που αποδίδεται σε διαφορικές καθιζήσεις λόγω της ανεπάρκειας του εδάφους. Κατάρρευση του στεγάστρου από οπλισμένο σκυρόδεμα εξωτερικά του μικρού μουσείου που είχαν κατασκευάσει οι Ιταλοί, με αποτέλεσμα να έχουν θραυστεί μαρμάρια μέλη που φυλάσσονταν εκεί.

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του Κάστρου της Νερατζιάς απαιτείται συνολική μελέτη που θα περιλαμβάνει, επικαιροποίηση της υπάρχουσας αποτύπωσης κυρίως για την ανάδειξη της Παθολογίας καθώς και γεωτεχνική στατική και αρχιτεκτονική μελέτη.

Τέλος και σε ό,τι αφορά τις εκκλησίες, του Αγίου Νικολάου και της Αγίας Παρασκευής, οι οποίες δεν είναι χαρακτηρισμένα μνημεία, η ΕΦΑ Δωδεκανήσων έχει ήδη

εγκρίνει τις μελέτες και η Ιερά Μητρόπολη Κω - Νισύρου προτίθεται να τις αποκαταστήσει με πόρους που θα εξασφαλίσει. Σχετικά, με τα τεμένη, η Υπηρεσία έχει εγκρίνει άμεσα σωστικά μέτρα, έχει αδειοδοτήσει διερευνητικές - προκαταρκτικές εργασίες και τις επόμενες ημέρες, κατόπιν γνωμοδότησης του Τοπικού Συμβουλίου Μνημείων, θα εγκρίνει τις εργασίες αποκατάστασης στο τέμενος «Πλατάνι».

Η Υπουργός
Πολιτισμού και Αθλητισμού
ΜΥΡΣΙΝΗ ΖΟΡΜΠΑ

Εσωτερική Διανομή:

1. ΔΑΒΜΜ
2. Διεύθυνση Συντήρησης
3. ΕΦΑ Δωδεκανήσου

Ακριβές Αντίγραφο
Κεντρικό Πρωτόκολλο
Φλωρόπουλος Αθανάσιος